COĞRAFYA Sınıf-11

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU ANADOLU'NUN KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

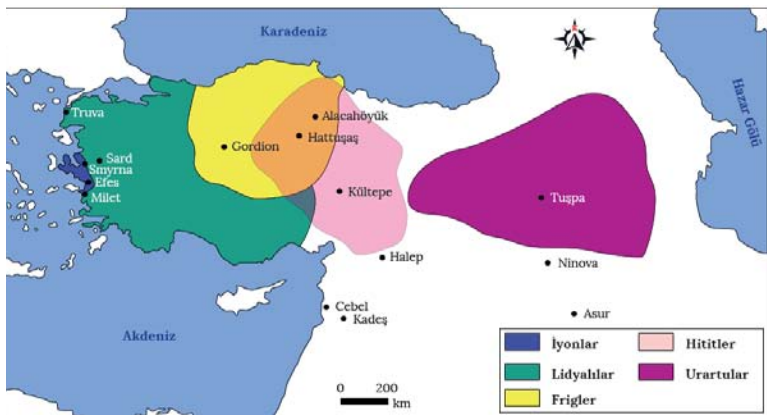
İlk yerleşmeler ve kültür merkezleri; iklim şartlarının uygun olduğu, verimli toprakların bulunduğu su kaynaklarına yakın alanlarda kurulmuştur. Orta kuşağın Ekvator'a yakın kısmında yer alan ve bahsedilen özelliklere sahip olan Anadolu toprakları, çok eski yerleşim alanları ile ilk kurulan uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Bu topraklarda kurulmuş olan çok sayıda kültür ve imparatorluk, Anadolu'da derin izler bırakarak Anadolu medeniyetinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Ayrıca Anadolu'da kurulan birçok medeniyetin dünyaya yön veren bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Paleolitik Çağ'da avcılık ve toplayıcılıkla yaşamını devam ettiren insanlar, hayvan ve bitki türleri bakımından zengin olan Anadolu'yu yurt edinmiştir. Bu dönemde mağara ve ağaç kovuklarında yaşayan insanlara ait izlere Anadolu'nun çeşitli yerlerinde rastlanmaktadır. Yarımburgaz (İstanbul), Tekkeköy (Samsun), Karain, Beldibi ve Belbaşı (Antalya) mağaraları Anadolu topraklarında kullanılmış ilk yerleşme alanlarına örnek verilebilir. Neolitik Çağ'da ise Anadolu'nun sulak alanları ile verimli toprakları çevresinde yerleşmeler kurularak tarımsal üretime geçilmiştir. Bu döneme ait Anadolu'da bilinen ilk yerleşme alanlarına da Çatalhöyük (Konya), Hacılar (Burdur), Çayönü (Diyarbakır) ve Göbeklitepe (Şanlıurfa) örnek verilebilir.

Görsel : Göbeklitepe (Şanlıurfa)

Anadolu'da kurulan ilk medeniyetlerden olan **Hititler;** Kızılırmak Nehri çevresinde yaşamış, bölgenin coğrafi şartlarına bağlı olarak tarım, hayvancılık ve ticaretle uğraşmıştır. Bir başka Anadolu medeniyeti olan **Frigler,** Ankara yakınlarındaki Gordion'u başkent yaparak tarih sahnesine çıkmış, tarım ve hayvancılıkta ciddi gelişmeler kaydetmiştir. Batı Anadolu'da Büyük Menderes Nehri çevresinde kurulan **İyonlar,** verimli topraklar ve elverişli iklim şartları sayesinde döneminin en önemli uygarlığı hâline gelmiştir. İyonlar, sahip olduğu coğrafi konumun sunduğu avantajlarla Karadeniz ve Akdeniz kıyılarında koloniler kurarak deniz ticaretinde gelişmiştir. Gediz ve Küçük Menderes nehirleri çevresinde kurulan **Lidyalılar** ise ticaretle uğraşmanın yanı sıra parayı bularak ticarette takas yöntemini kaldırmıştır. Doğu Anadolu'da kurulan **Urartular,** bölgenin coğrafi şartlarına bağlı olarak hayvancılık ve madencilik ile yaşamlarını devam ettirmiştir.

Harita: Anadolu'da İlk Çağ'da kurulan medeniyetler

Mevcut coğrafi konum ve sahip olunan zengin kaynaklar sayesinde Anadolu'da güçlü imparatorluklar kurulmuştur. Anadolu uygarlığının gelişmesinde **Büyük İskender**'in yanı sıra **Roma İmparatorluğu**'nun da büyük katkısı olmuştur. Romalılar, Anadolu'nun birçok yerinde ticareti geliştirmek amacıyla yollar inşa etmiştir. Ayrıca bu medeniyetten günümüze ulaşan hamam, tiyatro, saray, su kemerleri ve köprüler Romalıların mimaride nasıl bir gelişme gösterdiğinin de açık bir göstergesidir. Anadolu, Romalılardan sonra Doğu Roma olarak bilinen **Bizans İmparatorluğu**'nun uzun süreli hâkimiyetine girmiştir. Bu imparatorluğun başkenti olan İstanbul, Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan su yolu olmasının yanı sıra Asya ile Avrupa arasında köprü vazifesi görmesi gibi coğrafi konum avantajlarıyla dönemin en önemli kültür ve sanat merkezi hâline gelmiştir.

Görsel : Perge Antik Kenti (Antalya)

Orta Asya'dan dünyanın farklı bölgelerine göç eden Türk boylarının Anadolu'yu yurt edinmelerinde Anadolu ile Orta Asya arasındaki benzerliğin de etkisi bulunmaktadır. Anadolu, **Selçuklu Devleti** ve **Beylikler Dönemi**'nde yeni bir kültürle tanışmış ve bu kültürün etkisiyle Anadolu medeniyeti şekillenmeye devam etmiştir. Osmanlı Devleti, bu topraklarda büyük bir medeniyet kurmuştur. Bursa, Edirne, İstanbul gibi şehirler Osmanlıya başkentlik yapmıştır. İstanbul'un başkent olması, Osmanlı Devleti'nin üç kıtada hüküm sürmesini kolaylaştırarak dönemin en büyük imparatorluğu konumuna gelmesini sağlamıştır. Anadolu kültürünün oluşması; Osmanlı Dönemi'ne ait köprü, han, hamam, su kemeri, saray, köşk vb. mimari yapılar ile Orta Asya'dan Anadolu'ya getirilerek şekillenen gelenek, görenek gibi değerler sayesinde gerçekleşmiştir. Anadolu'nun ilk çağlardan itibaren birçok uygarlığa ev sahipliği yapması ve her kurulan devletin Anadolu'da bıraktığı kültürel miras, Anadolu'nun medeniyetlerin beşiği olmasında etkili olmuştur.

SORULAR

Soru 1:

Anadolu'nun medeniyetlerin buluşma noktasında olmasının sonuçları arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilebilir?

A) Topraklarının verimli olması
B) İklimin elverişli olması
C) Su potansiyeli bakımından zengin olması
D) Kültürel çeşitlilik bakımından zengin olması
E) Kıtaların kavşak noktasında bulunması

(Cevap: D)

Soru 2:

Anadolu, farklı medeniyetlerin kurulup geliştiği bir bölge olmasından dolayı medeniyetler beşiği olarak adlandırılmaktadır.

Buna göre, aşağıda verilen medeniyetlerden hangisinin Anadolu'daki etkisi diğerlerine göre daha az olmuştur?

A) İyonlar B) Lidyalılar C) Babilliler
D) Hititler E) Frigler **(Cevap: C)**

Soru 3:

Ahilik, Selçuklular Dönemi'nde, Anadolu'da halkın sanat, ticaret ve çeşitli meslek kollarında yetişmesini sağlayan, hem de bu işlerle uğraşan insanların ahlaki yönden gelişmesini amaçlayan bir teşkilattır. Ahilik iyi ahlakın, doğruluğun, kardeşliğin ve yardımseverliğin birleştiği sosyal ve ekonomik bir düzendir.

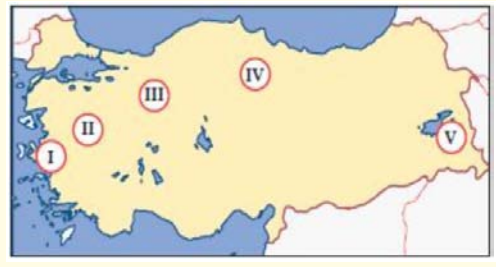
Bu bilgiler doğrultusunda Ahilik Teşkilatı'nın Anadolu üzerindeki etkileri arasında;

I. Üretim faaliyetlerini etkilemiştir.
II. Asayişin sağlanmasında etkili olmuştur.
III. Türk sanatının gelişmesine katkı sağlamıştır.

Verilenlerden hangileri söylenir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III **(Cevap: E)**

Soru 4:

Anadolu'da kurulan uygarlıklar, bulundukları bölgenin coğrafi şartlarına bağlı olarak farklı ekonomik faaliyetlerle uğraşmıştır.

Buna göre, yukarıdaki haritada numaralandırılmış şekilde verilen medeniyetlerden hangisi diğerlerine göre tarım ve madencilikte daha çok gelişmiştir?

A) I B) II C) III
D) IV E) V **(Cevap: E)**